

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

تضعیف تراز پرداخت‌های کشور در سال ۱۳۹۶

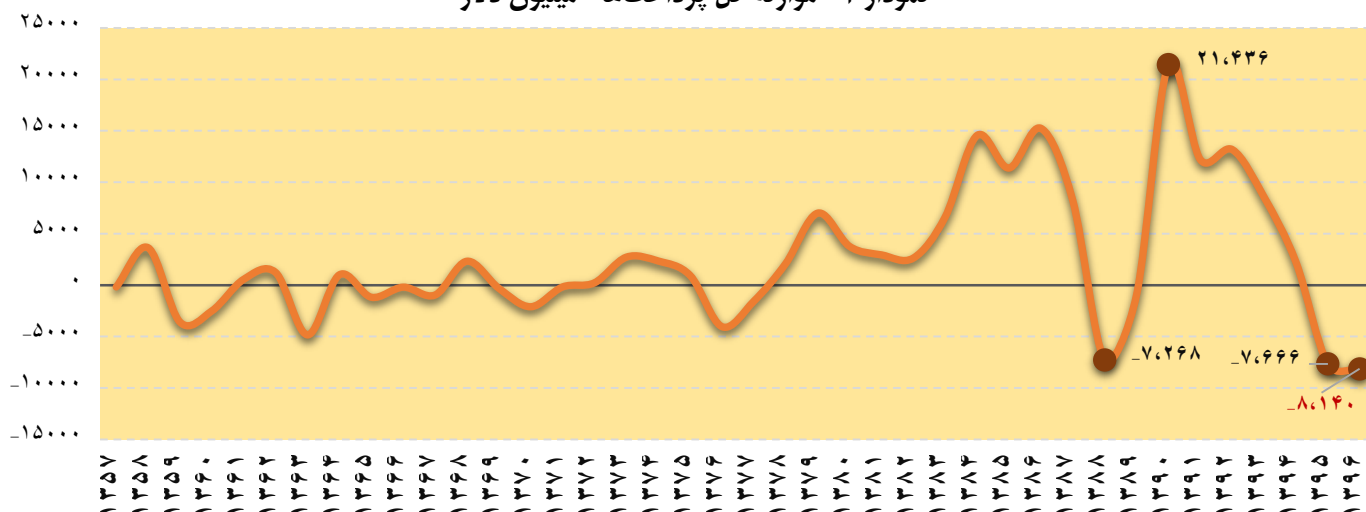
در گزارش اخیر بانک مرکزی از تراز پرداخت‌های کشور، در سال ۱۳۹۶ شاهد کسری موازنه پرداخت‌ها قابل توجهی نسبت به سال‌های قبل بوده‌ایم که علت آن کاهش توام حساب جاری و حساب سرمایه است. آمارهای بانک مرکزی نشان می‌دهد که میزان بدهی‌های خارجی کشور در سال ۱۳۹۶ با افزایش ۲۹ درصدی به حدود ۱۱ میلیارد دلار رسیده که بیش از ۵ میلیارد دلار آن باید در سال جاری بازپرداخت شود.

تیر ۱۳۹۷
تهیه شده توسط فروغ کریمی امیرکایسر

تراز پرداختها

موازنه پرداختها یک صورت حساب آماری است که به صورت نظاممند مبادلات اقتصادی میان اشخاص مقیم یک اقتصاد و بقیه جهان را طی یک دوره مالی معین (معمولاً یک سال) ثبت می کند. وضعیت تراز پرداختهای کشور حاکی از کسری نسبتاً قابل توجه پرداختها طی سال ۱۳۹۶ است. تراز پرداختهای کشور در سال ۱۳۹۶ معادل منفی ۸,۱ میلیارد دلار بوده و به پایین ترین رقم خود از سال ۱۳۵۷ تاکنون رسیده است.

نمودار ۱- موازنه کل پرداختها- میلیون دلار

منبع داده‌ها: بانک مرکزی

تراز غیرنفتی کشور

براساس آمارهای بانک مرکزی، تراز پرداختهای کشور در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ حدود ۰,۴ میلیارد دلار تضعیف شده است. حساب جاری کشور نیز در سال ۱۳۹۶ با افت ۳,۵ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۵ همراه بوده که عامل اصلی آن کاهش حساب خدمات بوده است. افزایش واردات خدمات در سال ۱۳۹۶ نیز علت کاهش حساب خدمات کشور در این سال نسبت به سال ۱۳۹۵ بوده است.

افزایش ۱۷ درصدی صادرات کالا در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ برآیندی از افزایش ۱۸,۱ درصدی در صادرات کالای نفتی و افزایش ۱۴,۵ درصدی صادرات کالای غیرنفتی بوده است. در سال ۱۳۹۶ سهم نفت از افزایش صادرات کالایی کشور حدود ۱۲ واحد درصد و سهم کالای غیر نفتی حدود ۵ واحد درصد بوده است.

سایر اجزای اصلی حساب جاری از جمله حساب درآمد و حساب انتقالات جاری نیز در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ با کاهش مواجه شده‌اند. همچنین خالص حساب سرمایه در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال قبل تضعیف شده که نشان دهنده افزایش خروج سرمایه از کشور است. بخش عمده خروج سرمایه مربوط به حسابهای کوتاه مدت بوده است.

جدول ۱- موازنه پرداختها (میلیارد دلار)			
درصد تغییرات	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۵	
-۳.۵	۱۵.۸	۱۶.۴	حساب جاری
۸.۴	۲۲.۶	۲۰.۸	حساب کالا
۱۶.۹	۹۸.۱	۸۴.۰	صادرات کالا (فوب)
۱۸.۱	۶۵.۸	۵۵.۸	صادرات نفتی
۱۴.۵	۳۲.۳	۲۸.۲	صادرات غیرنفتی
۱۹.۷	۷۵.۵	۶۳.۱	واردات کالا (فوب)
۹۹.۱	۲.۸	۱.۴	گاز و فرآورده های نفتی
۱۷.۹	۷۲.۸	۶۱.۷	سایر کالاها
-۳۳.۲	-۷.۹	-۵.۹	حساب خدمات
۳	۱۰.۴	۱۰.۱	صادرات خدمات
۱۴.۴	۱۸.۳	۱۶.۰	واردات خدمات
-۲۷.۹	۰.۷	۰.۹	حساب درآمد
-۴	۲.۴	۲.۵	دریافت
۱۲.۵	۱.۸	۱.۶	پرداخت
-۱۶.۳	۰.۵	۰.۶	حساب انتقالات جاری
۱.۳	۱	۱.۰	دریافت
۲۵	۰.۵	۰.۴	پرداخت
-۵.۶	-۱۹.۳	-۱۸.۳	خالص حساب سرمایه
۱۹.۶	-۴.۶	-۵.۷	اشتباهات و از قلم افتادگی
۶.۲	-۸.۱	-۷.۷	موازنه کل

منبع داده ها: بانک مرکزی

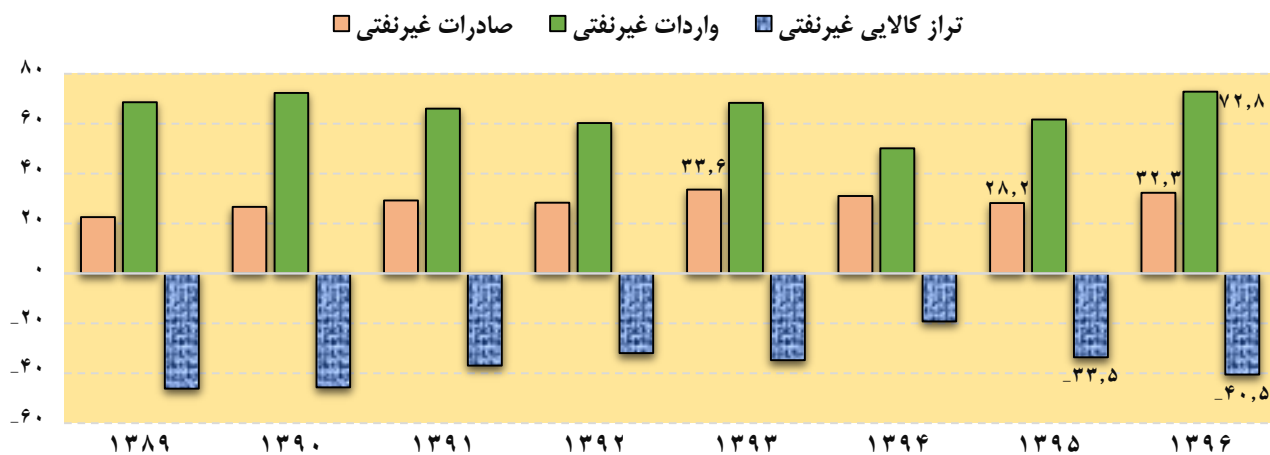
روند صادرات کالایی غیرنفتی کشور طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶ نشان از توقف روند کاهشی صادرات، که از سال ۱۳۹۴ شروع شده بود، دارد. در سال ۱۳۹۶ صادرات کالایی غیرنفتی کشور معادل ۳۲,۳ میلیارد دلار رقم خورده که نسبت به سال ۱۳۹۵ رشد ۱۴,۵ درصدی را تجربه کرده است.

واردات کالاهای غیر نفتی کشور نیز در سال ۱۳۹۶ به روند افزایشی خود که از سال ۱۳۹۴ شروع شده، ادامه داده و به رقم ۷۲,۸ میلیارد دلار رسیده است. تراز تجاری کالای غیرنفتی کشور طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶ همواره منفی بوده و طی سه

معاونت بررسی های اقتصادی

سال اخیر با روند افزایشی واردات غیر نفتی، تراز تجاری کالای غیرنفتی کشور نیز با کسری بیشتری همراه شده و در سال ۱۳۹۶ معادل منفی ۴۰٫۵ میلیارد دلار ثبت شده است.

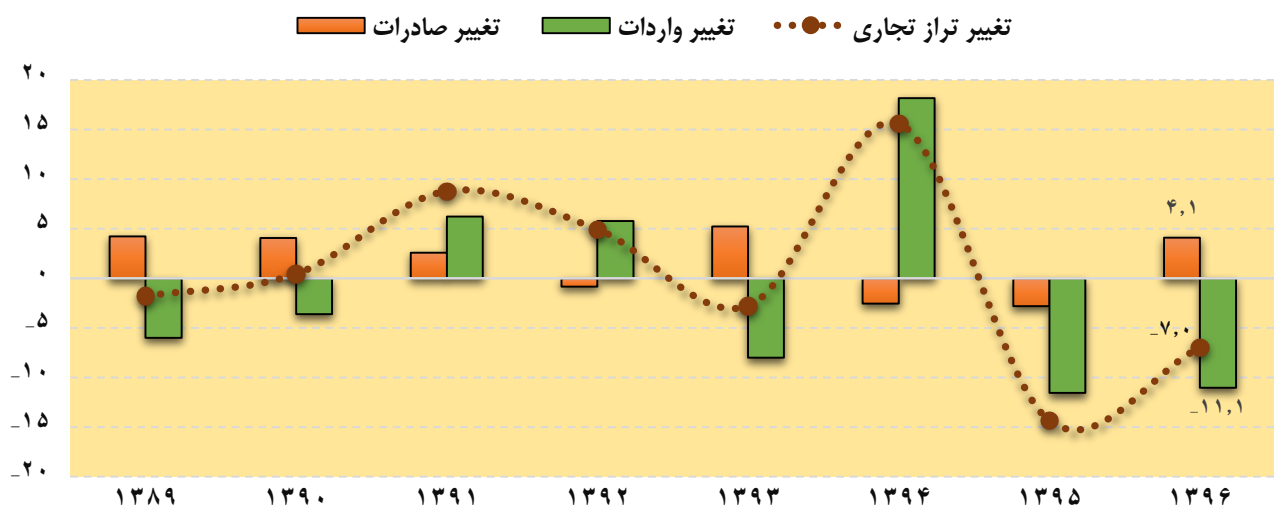
نمودار ۲- تراز کالایی غیرنفتی کشور طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۶ (میلیارد دلار)

منبع داده‌ها: بانک مرکزی و محاسبات کارشناسی

بر اساس نمودار ۳، افزایش واردات غیرنفتی سال ۱۳۹۶ مطابق روند سال های اخیر، همچنان عامل مسلط در تغییر تراز تجاری کالایی غیرنفتی بوده است. در واقع، حدود ۱۱ میلیارد دلار از ۷ میلیارد دلار افزایش کسری تراز تجاری کالای غیر نفتی سال ۱۳۹۶، از محل افزایش واردات کالای غیرنفتی ناشی شده است.

نمودار ۳- تغییر تراز تجاری کالایی غیرنفتی کشور طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۶ (میلیارد دلار)

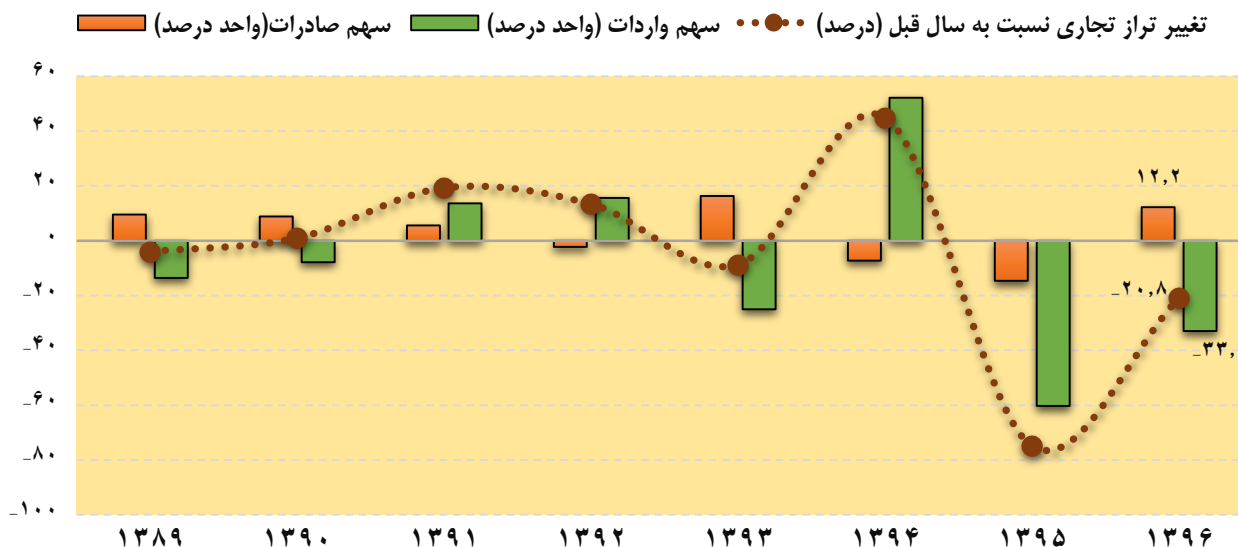

منبع داده‌ها: بانک مرکزی و محاسبات کارشناسی

معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار ۴ نیز نشان می‌دهد حدود ۳۳ واحد درصد از کاهش حدود ۲۱ درصدی تراز تجاری کالایی غیرنفتی سال ۱۳۹۶ از محل افزایش واردات کالایی غیرنفتی بوده است. مطابق این نمودار، از سال ۱۳۹۰ تاکنون همواره تغییر تراز تجاری کالایی غیر نفتی با تغییر واردات کالایی همسو بوده است.

نمودار ۴- درصد تغییر تراز تجاری کالایی غیرنفتی طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۵

منبع داده‌ها: بانک مرکزی و محاسبات کارشناسی

تولید و صادرات نفتی کشور

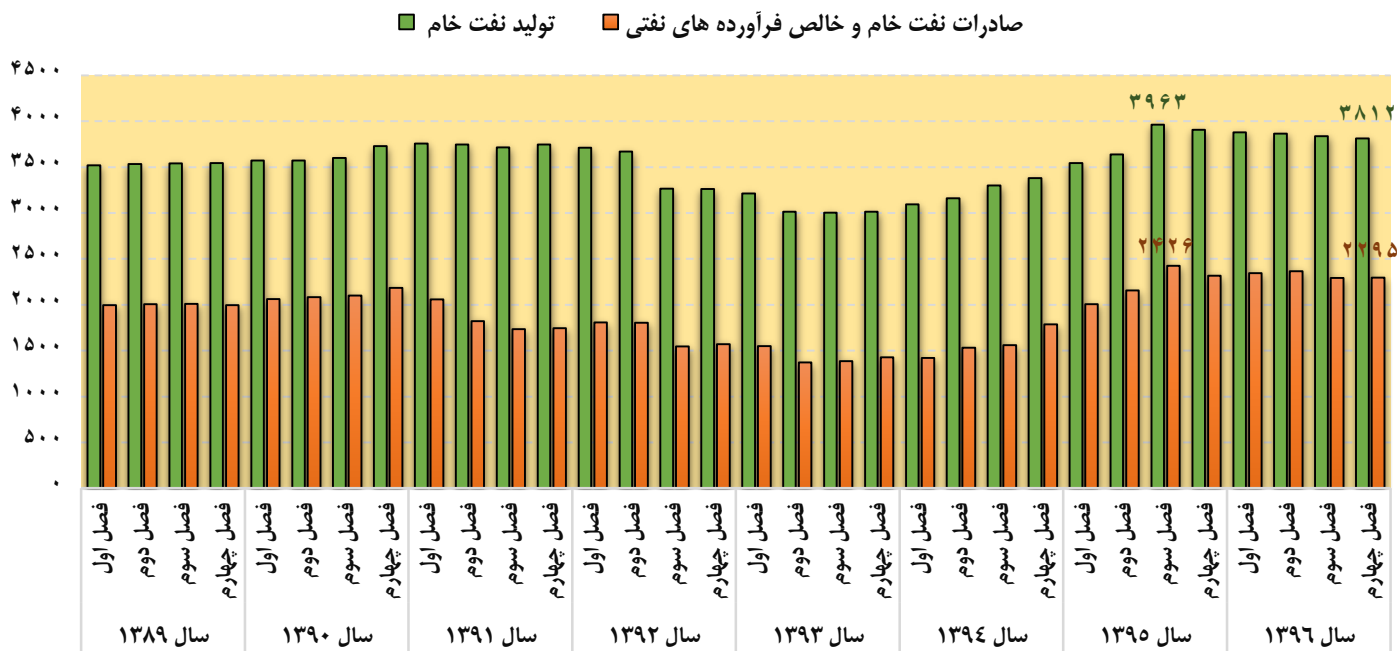
نمودار ۵ روند فصلی تولید نفت خام و صادرات نفتی کشور طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶ را نشان می‌دهد. طی این بازه زمانی متوسط رشد تولید نفت خام کشور معادل ۰,۲۶ درصد بوده و صادرات نفتی با متوسط رشد ۰,۴۵ درصدی همراه بوده است.

براساس آمارهای بانک مرکزی میزان تولید نفت خام ایران در سال ۱۳۹۶ معادل ۳,۸ میلیون بشکه در روز بوده که نسبت به سال ۱۳۹۵ رشد ۲,۳ درصدی را تجربه کرده است. همچنین میزان صادرات نفتی طی این سال بیش از ۲,۳ میلیون بشکه در روز رقم خورده که نسبت به سال ۱۳۹۵ معادل ۴,۵ درصد رشد داشته است.

طی بازه زمانی مورد بررسی، بیشترین میزان تولید و صادرات نفتی ایران مربوط به پاییز سال ۱۳۹۵ است. تولید نفت خام کشور در این فصل سال ۳,۹ میلیون بشکه در روز و میزان صادرات آن ۲,۴ میلیون بشکه در روز رقم خورده است. در چهارمین فصل سال ۱۳۹۶ میزان تولید نفت خام معادل ۳,۸ میلیون بشکه در روز و صادرات آن حدود ۲,۳ میلیون بشکه در روز بوده است.

نمودار ۵- روند فصلی تولید نفت خام و صادرات نفتی طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۶ (هزار بشکه در روز)

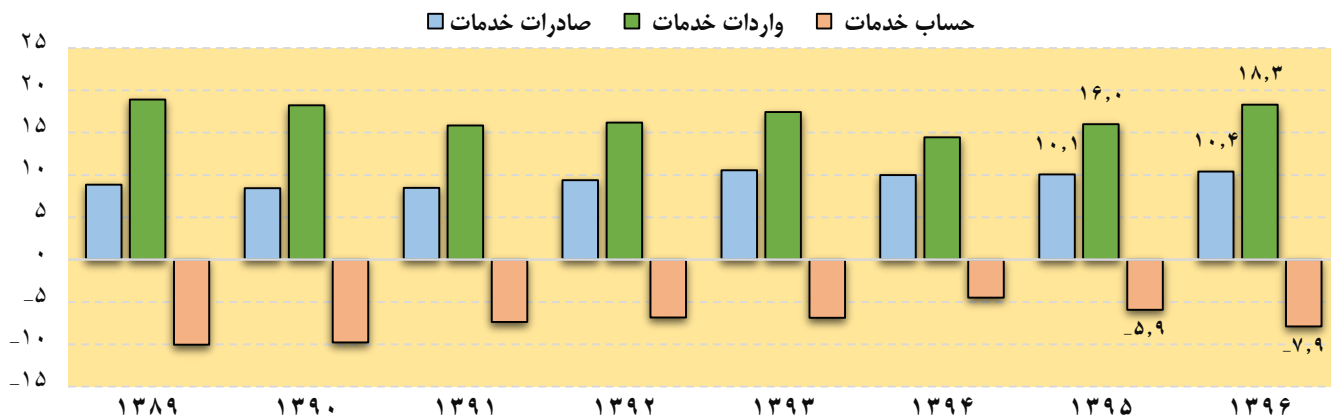

منبع داده ها: بانک مرکزی

حساب خدمات

طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶، حساب خدمات کشور همواره با کسری همراه بوده است. در سال ۱۳۹۶ میزان کسری حساب خدمات کشور نسبت به سال قبل بیشتر شده که عامل اصلی آن افزایش واردات خدمات بوده است. طی این سال ایران در مقابل ۱۰,۴ میلیارد دلار صادرات خدمات، حدود ۱۸,۳ میلیارد دلار واردات خدمات داشته است. اگرچه صادرات خدمات کشور با رشد حدود ۳ درصدی همراه بوده اما واردات خدمات کشور افزایش بیشتری را تجربه کرده و حدود ۱۴,۴ درصد رشد داشته است. بر این اساس کسری حساب خدمات کشور از ۵,۹ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۵ به ۷,۹ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۶ رسیده است.

نمودار ۶- روند حساب خدمات و اجزای آن طی سال های ۱۳۹۶-۱۳۸۹ (میلیارد دلار)

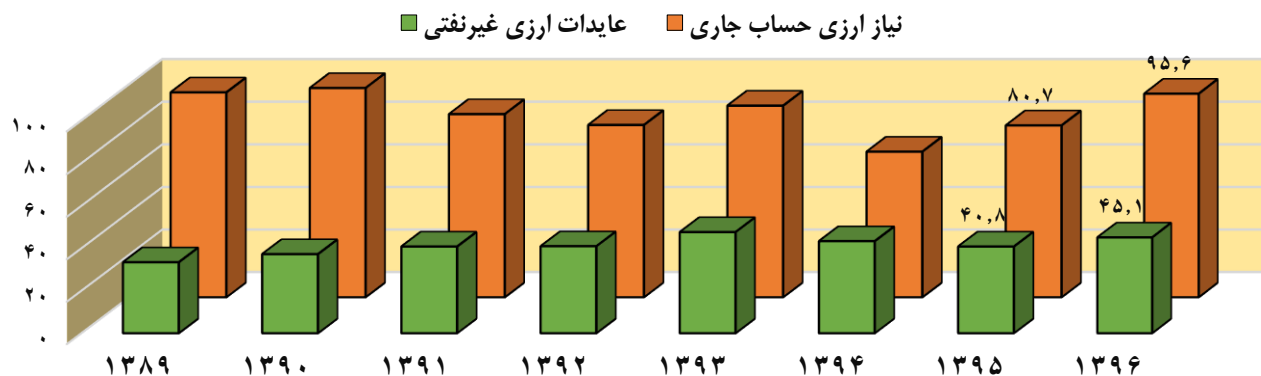

منبع داده‌ها: بانک مرکزی

پوشش نیاز ارزی حساب جاری

نمودار ۷ روند عایدات ارزی غیرنفتی و نیاز ارزی حساب جاری ایران را طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶ نشان می‌دهد. این نمودار نشان می‌دهد که به طور کل میزان عایدات ارزی کشور پاسخگوی نیاز ارزی حساب جاری نیست. در سال ۱۳۹۶ اگرچه میزان عایدات ارزی کشور رشد ۱۰,۵ درصدی را تجربه کرده اما نیاز ارزی حساب جاری کشور حدود ۱۸,۵ درصد افزایش داشته است. مهم‌ترین عامل رشد عایدات ارزی، افزایش صادرات کالای نفتی و مهم‌ترین عامل رشد نیازهای ارزی حساب جاری نیز، رشد واردات کالایی بوده است.

نمودار ۷- عایدات ارزی غیرنفتی و نیاز ارزی حساب جاری طی سال های ۱۳۹۶-۱۳۸۹ (میلیارد دلار)

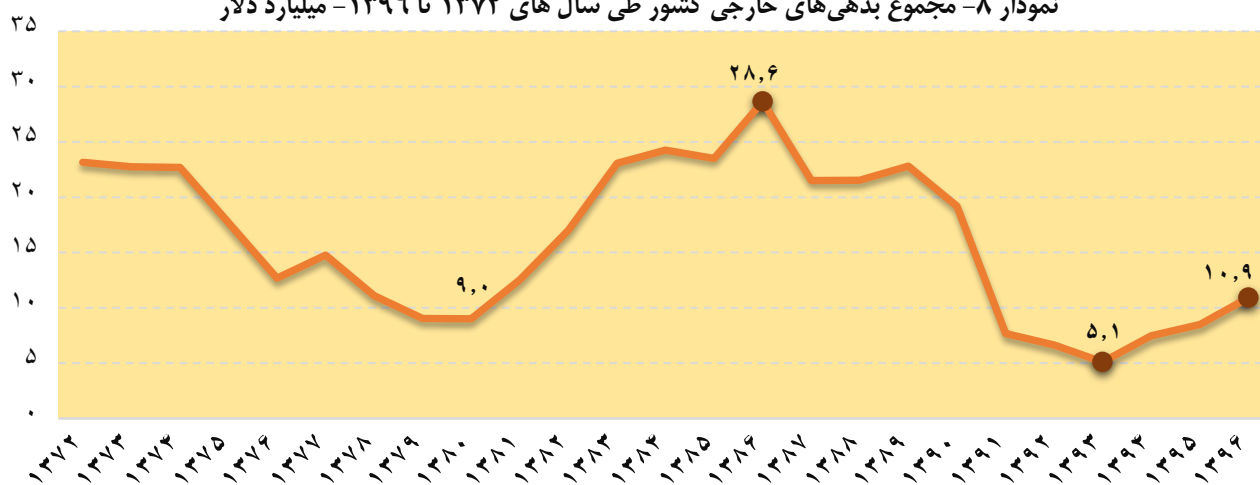
منبع داده‌ها: بانک مرکزی

بدهی های خارجی

نمودار ۸ مجموع بدهی های خارجی (کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت) کشور طی سال های ۱۳۷۲ تا ۱۳۹۶ را نشان می دهد. میزان بدهی خارجی کشور در پایان سال ۱۳۹۶ معادل ۱۰,۹ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۱۳۹۵ رشد حدود ۲۹ درصدی را تجربه کرده است. البته با احتساب بدهی های معوق^۱ به مبلغ ۱,۵ میلیارد دلار، کل بدهی های خارجی کشور در پایان سال ۱۳۹۶ بیش از ۱۲,۴ میلیارد دلار است. شایان ذکر است سررسید حدود ۵,۴ میلیارد دلار از بدهی های خارجی کشور مربوط به سال ۱۳۹۷ است و ۱,۵ میلیارد دلار آن در سال ۱۳۹۸ باید بازپرداخت شود.

طی سال های ۱۳۷۲ تا ۱۳۹۶ بیشترین میزان بدهی خارجی کشور مربوط به سال ۱۳۸۶ به مبلغ ۲۸,۶ میلیارد دلار بوده و کمترین بدهی خارجی نیز به سال ۱۳۹۳ به مبلغ ۵,۱ میلیارد دلار اختصاص داشته است. رقم بدهی های خارجی کشور در پایان سال ۱۳۹۶ تقریباً مشابه رقم سال ۱۳۸۰ است.

نمودار ۸- مجموع بدهی های خارجی کشور طی سال های ۱۳۷۲ تا ۱۳۹۶ - میلیارد دلار

منبع داده ها: بانک مرکزی

^۱ مطالباتی که بیش از شش ماه و کمتر از هجده ماه از تاریخ سررسید آنها و یا از تاریخ قطع بازپرداخت اقساط آن سپری شده است.